

Maguk miért nem elégedettek?

Kis Varsó: Rebels

RUDOLF ANICA

Az OSZK volt mikrofilmtára (V. kerület, Hold utca 6.),
2017. XI. 5-ig

Keresve sem találhattak volna jobb teret az OFF Biennálé keretei között megrendezett kiállításra a Kis Varsó művészpáros tagjai, mint amilyen az OSZK volt mikrofilmtára az V. kerületi Hold utcában. Pedig a helyszínválasztás nem ment magától – hosszas huzavona után, az utolsó pillanatban adódott a tökéletes lehetőség. A Képzőművészeti Főiskola rendszerváltáskori diákmegmozdulását feldolgozó *Rebels* című installáció, amely az OFF idején magában foglalta az eseményekről szóló könyv összes kinyomtatott, raklapra pakolt példányát – a kupac vélhetően megcsappant azóta –, remekül kiegészült a ma egy milliárdos nagyvállalkozás tulajdonában álló elhagyatott ingatlan földszintjének plafonig felcsempézett, kietlen tereivel, amelyekben egykor épp napilapokat és fotókat archiváltak.

A Kis Varsó is archivált ugyanis, mégpedig az 1990 májusában a főiskolán zajló „diáklázadást”, pontosabban az arról szóló amatőr, illetve televíziós felvételeket, de sajátos módon: VHS-en rögzített, ilyen-olyan minőségű filmekből vettek ki stilleket, és azokból készítettek el egy több mint 400 oldalas képregényt. Több tíz órányi mozgóképből kimerített – néhol elmosódó, pixeles, máshol szándékosan vágott – sok száz képkocka hosszú sora fut végig a könyv oldalain, a kronológiát

egyfelől megtartva, másfelől felborítva azt. A történeti szálát Székely Katalin művészettörténész (angol nyelvű) tanulmánya viszi végig, ez egyben tagolja is a könyvet, a kronologikus egységek között pedig fut a képregény, kiegészülve az akkori szereplők mai visszaemlékezéseit rögzítő képsorokkal és egyéb dokumentumokkal.

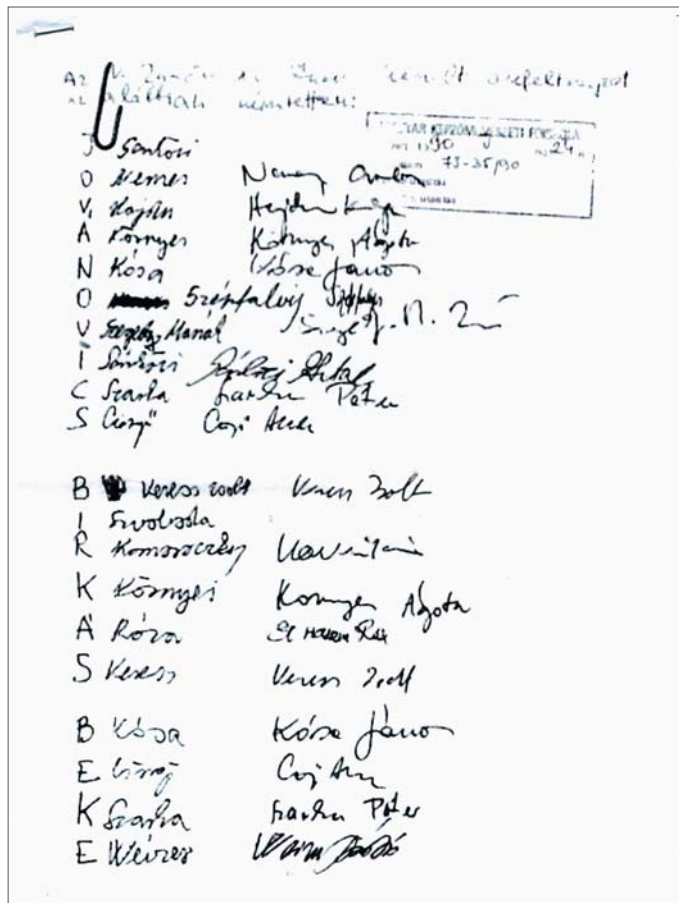
A szereplők gesztusai, arckifejezésük feszültséggel teli, a fotókon buborékokban kézírással – angol nyelven – a legmarkánsabb, legmeghatározóbb mondatok olvashatók. Sok ismerős arcot fedezünk fel – mára elismert képzőművészeket, oktatókat –, a fiatalkori csoportképeket néhol jelenkori portrészorozatok követik, egyes képkockák kina-gyítódnak, mások teljesen elmosódnak. Így darabolódik fel, válik rekonstruálhatatlanná és „értelmeződik szét” a múlt a személyes emlékezésre rakódó rétegek alól – legalábbis a Kis Varsó interpretálásában.

Gálik András és Havas Bálint 2006-tól gyűjtötte a fellelhető dokumentumokat és felvételeket a néhány hónapig tartó diákmegmozdulásról, amelynek emblematikus aktusa volt, hogy 1990. május 24-én néhányan a főiskola előtti járdára annak teljes szélétében három nevet írtak fel – Jovánovics, Birkás, Beke –, nyomatékosan jelezve ezzel, hogy megelégtették az intézmény több évtizedes elmaradásában lévő, akadémikus szemléletű oktatási programját az azt képviselő professzorokkal együtt, és helyettük immár a neoavangárd e három alakját, a szobrász Jovánovics Györgyöt, a festő Birkás Ákost és a művészettörténész Beke Lászlót szeretnék látni az intézmény élén. Az akcióról érdekes módon egyetlen fotó sem maradt fenn. Gálik és Havas maguk látták a graffitit, épp akkor mentek a felvételre. Egyetlen papírfecni tanúskodik a történetekről, és azt fénymásolaton a látogató is megkapja a kiállításon: egy elmosódó névsor az akcióban részt vevő hallgatók nevével, akik önként felelősséget vállalnak tettükért. A papíron függőlegesen a három ikon neve olvasható nyomtatott betűkkel, mellettük az aláírások annál a betűnél, amelynek felfestését az illető hallgató magára vállalta – Nemes Csabáé például az O-nál, Kósa Jánosé az N-nél, Szépfalvy Ágnesé a másik O-nál, de a dokumentumot Komoróczy, Veress, El Hassan, Csörgő és mások is aláírták. A papíron felül a Képző pecsétje és az iktatószám.

A hallgatók és a vezetőség között ekkor már hónapok óta feszült volt a helyzet. A diákok az intézmény falai között, kicsiben akarták megvalósítani azt, ami a rendszerváltással az országban végbement: a közhelyes köztéri emlékművek készítésében élen járó oktatók helyett progresszivitást, az új médiumokat sem megvető mestereket óhajtottak. A több hónapig tartó szópárbajt és az akciókat televíziós vitaműsorok is megörökítették, így kerül a kötetbe például az akkor még csak a halántékán őszülő Havas Henrik. Eddig a könyv.

A kiállítás másik fontos eleme egy OSB-lapokból felépített doboz, amely egy működőképes sötét-kamra, bejáratánál egy fekete függönnyel. A vörös fényvel megvilágított helyiségben lenagyítva a falon

ott látható a járdára festők listája, de a fotó nincs fixálva, így a kiállítás alatt, ahogyan a látogatók félrehúzzák a függönyt, a nevek fokozatosan halványodnak, mígnem el is tűnnek. Lám, egy mégoly hitelesen (videofelvételekkel, televíziós adásokkal, jegyzőkönyvekkel) dokumentált eseményből milyen bizonytalan, képlékeny, kinek-kinek a saját emlékfoszlányai és értelmezése szerinti, egyre tompuló „történet” marad meg csupán.

A *Rebels* ugyanakkor modellezi a politikai rendszerváltás mechanizmusait is. A képzős hallgatók célja, egy demokratikus intézmény megalapozása, eleinte sikeresnek tűnt, és ebben szerepe volt a nyilvánosságnak is. Tudjuk, végül megalakult az Intermédia tanszék, az állampárt által kinevezett rektor távozott a székéből, és a tanári kar tagja lett a neoavangárd nemzedék több alakja is, köztük Jovánovics és Beke. De az új, immár demokratikusan megválasztott kormány ismét a diákok megkerülésével nevezte ki az új rektort, a rendszer mit sem változott. Újra meg újra felhangzik a képregényben megszólaló Veress Sándor festőtanár értetlenkedő kérdése: Why are you not satisfied? Maguk miért nem elégedettek?!

Könyvlapok a **KIS VARSÓ** *Rebels* című kiadványából

